

OBRAZLOŽENJE
MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA
U 2012. GODINI

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U 2012. GODINI

Nakon stagnacije u 2011. godini, tijekom 2012. godine ponovno je zabilježen pad ekonomske aktivnosti. Negativna kretanja zabilježena su i kod većine visokofrekventnih pokazatelja, poput industrijske proizvodnje, trgovine na malo i građevinarstva, dok je turizam nastavio bilježiti pozitivne rezultate. Nepovoljna kretanja na tržištu rada nastavljena su i tijekom 2012. godine. Prvenstveno uslijed rasta cijena energije i prehrane, tijekom 2012. došlo je do ubrzanja prosječne inflacije. Smanjenje domaće potražnje djelovalo je na korekciju vanjskih neravnoteža zemlje pa je u 2012. godini zabilježen pozitivan saldo na tekućem računu bilance plaćanja i smanjenje inozemnog duga.

Tablica 1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske

	2010.	2011.	2012.
Bruto domaći proizvod, % godišnja promjena, realno	-2,3	0,0	-2,0
Potrošnja kućanstava	-1,3	0,2	-3,0
Državna potrošnja	-2,1	-0,6	-0,8
Bruto investicije u fiksni kapital	-15,0	-6,4	-4,6
Izvoz roba i usluga	4,8	2,0	0,4
Uvoz roba i usluga	-2,8	1,3	-2,1
Indeks potrošačkih cijena, % godišnja promjena	1,1	2,3	3,4
Industrijska proizvodnja, % godišnja promjena (kal.pril. indeksi)	-1,5	-1,2	-5,5
Promet od trgovine na malo, % godišnja promjena, realno (kal.pril. indeksi)	-2,6	1,0	-4,3
Broj noćenja turista, % godišnja promjena	2,6	7,0	4,0
Indeks građevinskih radova, % godišnja promjena (kal.pril. indeksi)	-15,8	-8,7	-9,7
Stopa registrirane nezaposlenosti, prosjek, %	17,4	17,8	18,9
Broj registriranih nezaposlenih, prosjek	302.425	305.333	324.323
Broj zaposlenih, prosjek	1.432.454	1.411.238	1.395.116
Prosječni tečaj HRK/EUR	7,29	7,43	7,52
Prosječni tečaj HRK/USD	5,50	5,34	5,85
Izvoz roba, % godišnja promjena u HRK	17,4	9,8	1,4
Uvoz roba, % godišnja promjena u HRK	-1,3	9,7	0,4
Saldo tekućeg računa bilance plaćanja, milijuni EUR	-468	-385	35
Saldo tekućeg računa bilance plaćanja, % BDP-a	-1,1	-0,9	0,1
Inozemni dug, milijuni EUR, kraj razdoblja	46.483	45.734	44.935
Inozemni dug, % BDP-a, kraj razdoblja	104,6	103,0	102,3
Međunarodne pričuve HNB-a, milijuni EUR, kraj razdoblja	10.660	11.195	11.236
Ukupni krediti banaka, % godišnja promjena, kraj razdoblja	8,1	6,1	-2,9

Izvor: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka

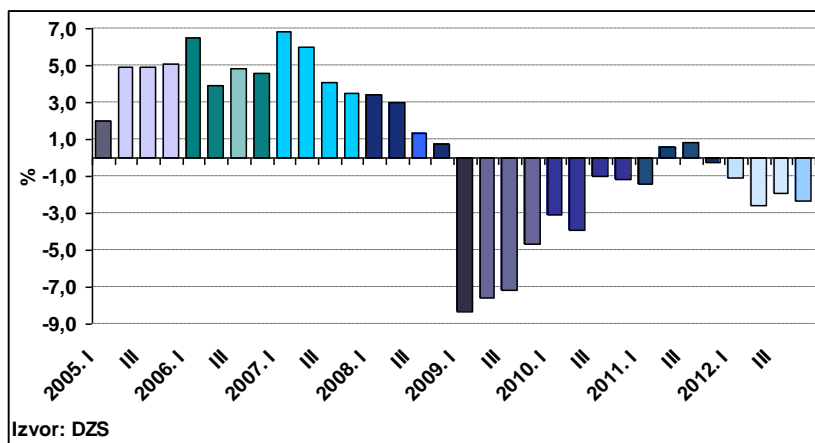
Izmjenama i dopunama plana državnog proračuna za 2012. godinu predviđao se pad ekonomske aktivnosti od 1,1%, a ostvareno je snažnije realno smanjenje bruto domaćeg proizvoda u iznosu od 2,0%. Najveće razlike između projekcija i ostvarenja za 2012. godinu proizlaze iz bruto investicija u fiksni kapital i potrošnje kućanstava, koje su zabilježile snažniji pad od očekivanja. Osim toga, znatna odstupanja između projiciranih i ostvarenih vrijednosti proizlaze i iz uvoza roba i usluga, obzirom da je njegova projekcija bila vezana uz kretanje investicija, pa je i njegov pad bio snažniji od očekivanog. Realno smanjenje državne potrošnje bilo je slabije od projiciranog, a izvoz roba i usluga zabilježio je neznatno snažniji

rast u 2012. godini u odnosu na projekciju. Inflacija je ostvarena u skladu s projiciranom razinom.

1. Realni sektor

U 2012. godini bruto domaći proizvod bio je realno manji za 2,0% u odnosu na 2011. Bruto domaći proizvod u tekućim cijenama iznosio je 330.232 milijuna kuna, što predstavlja stagnaciju u usporedbi s 2011. godinom, dok je rast deflatora bruto domaćeg proizvoda iznosio 2,0%. Sve komponente s rashodne strane bruto domaćeg proizvoda, osim izvoza roba i usluga, zabilježile su realno smanjenje u usporedbi s 2011. godinom. Najveće realno međugodišnje smanjenje, kao i prethodne dvije godine, ostvarile su bruto investicije u fiksni kapital (-4,6%), a slijedi potrošnja kućanstava (-3,0%), uvoz roba i usluga (-2,1%), potrošnja neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima (-1,2%) i državna potrošnja (-0,8%), dok je izvoz roba i usluga u usporedbi s prethodnom godinom bio realno veći za 0,4%. U 2012. godini nastavljen je trend negativnog doprinosa domaće potražnje promjeni bruto domaćeg proizvoda te pozitivnog doprinosa neto inozemne potražnje. Najveći doprinos smanjenju domaće potražnje došao je od potrošnje kućanstava (-1,8 postotnih bodova), a slijedi doprinos bruto investicija u fiksni kapital (-0,9 postotnih bodova), koje bilježe neprekidno negativne doprinose još od 2009. godine. Doprinosi promjene zaliha, državne potrošnje i potrošnje neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima bili su zanemarivi (-0,3, -0,2 i 0,0 postotnih bodova, redom). Pozitivan doprinos neto inozemne potražnje promjeni bruto domaćeg proizvoda iznosio je 1,1 postotni bod, što je proizašlo iz pozitivnog doprinosa uvoza roba i usluga (0,9 postotna boda) kao i izvoza (0,2 postotna boda). Obračun bruto domaćeg proizvoda s proizvodne strane pokazuje da je u 2012. godini realno smanjenje bruto dodane vrijednosti iznosilo 2,6%, čemu je najviše pridonijelo međugodišnje smanjenje bruto dodane vrijednosti u industriji (-4,9%), građevinarstvu (-11,4%) te trgovini (-2,4%).

Grafikon 1. Realni rast bruto domaćeg proizvoda

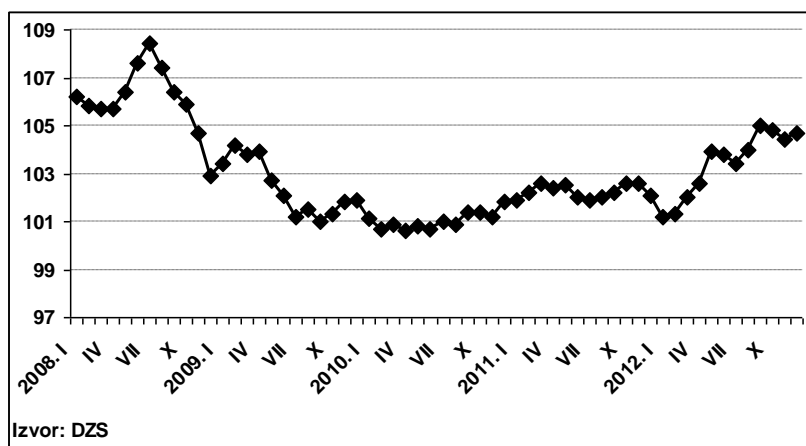

Slaba gospodarska aktivnost tijekom 2012. godine utjecala je na nastavak nepovoljnih kretanja na tržištu rada. Prosječan broj registriranih nezaposlenih u 2012. godini iznosio je 324.323, što je 18.990 osoba ili 6,2% više nego u 2011. godini. Prosječan broj zaposlenih iznosio je 1.395.116 u 2012. godini te je smanjen za 16.122 ili 1,1%, prvenstveno uslijed smanjenja zaposlenosti u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu i trgovini. Prosječna administrativna stopa nezaposlenosti iznosila je 18,9% u 2012., što predstavlja porast od 1,1 postotni bod. Prema podacima ankete o radnoj snazi, prosječna stopa nezaposlenosti iznosila je 15,8% u 2012. godini, što je 2,4 postotna boda više u usporedbi s 2011. godinom.

Unatoč njihovom nominalnom rastu, tijekom 2012. godine nastavljen je trend realnog smanjenja plaća. Prosječna bruto plaća je zabilježila nominalni međugodišnji rast od 1,0% u 2012. godini, dok je nominalni rast prosječne neto plaće iznosio 0,7%. Isključivanje utjecaja inflacije ukazuje da je u 2012. godini prosječna bruto plaća na međugodišnjoj razini realno smanjena 2,3%, a neto plaća 2,6%. Najviše bruto plaće u 2012. godini zabilježene su kod financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja, dok su najniže bruto plaće zabilježene kod administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti.

Prosječna inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena ubrzala je na 3,4% u 2012. godini, što je 1,1 postotni bod više nego u 2011. Kretanje inflacije u 2012. godini u najvećoj je mjeri bilo pod utjecajem promjena u sustavu PDV-a¹, usklađivanja administrativnih cijena električne energije i plina² te poskupljenja neprerađenih prehrambenih proizvoda prouzročeno sušom i rastom cijena prehrambenih sirovina na svjetskom tržištu. Cijene energije i prehrane dale su najznačajniji doprinos rastu cijena tijekom 2012. godine. Cijene energije (koja u potrošačkoj košarici sudjeluje sa 17,3%) povećane su 10,5% u 2012. godini, pridonoseći rastu potrošačkih cijena s 1,8 postotnih bodova. Najznačajniji utjecaj na rast ove kategorije cijena u 2012. godini imalo je povećanje cijena električne energije (16,4%) i plina (21,3%). Cijene prehrane, koja ima najveći udio u potrošačkoj košarici (26,7%), pridonijele su rastu potrošačkih cijena s 1,0 postotnim bodom u 2012. godini. Cijene prehrane povećale su se za 3,9% u usporedbi s 2011., ponajviše uslijed rasta cijena mesa od 5,9%. Isključimo li cijene energije i prehrane iz indeksa potrošačkih cijena, potrošačke cijene su u 2012. godini povećane tek 1,0%.

Grafikon 2. Indeks potrošačkih cijena, međugodišnja promjena

2. Financijski sektor

Monetarni i kreditni agregati u 2012. godini odražavali su nastavak nepovoljnih kretanja u realnom sektoru gospodarstva. Kreditna aktivnost banaka znatno je usporena tijekom 2012. godine. Ukupni krediti poslovnih banaka zabilježili su u 2012. godini smanjenje od 8,4 milijarde kuna ili 2,9% u usporedbi s 2011. Kretanje plasmana bankovnog sektora tijekom 2012. godine bilo je pod utjecajem transakcija jedne poslovne banke koja je, s ciljem smanjenja djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih plasmana, u prosincu prenijela 5,6 milijardi kuna svojih potraživanja na društvo u vlasništvu banke majke, a osim toga,

¹ Od 1. ožujka 2012. opća stopa PDV-a povećana je s 23% na 25%, dok je istodobno uvedena snižena stopa PDV-a od 10% na određena dobra i usluge (jestiva ulja i masti, isporuka vode, šećer i dječja hrana).

² Cijene električne energije i plina za kućanstva povećane su od 1. svibnja 2012.

sukladno odlukama Vlade RH o restrukturiranju brodogradilišta, u 2012. godini Ministarstvo financija je preuzelo 6,7 milijardi kuna kreditnih obveza brodogradilišta, što je rezultiralo padom kredita poduzećima, odnosno rastom kredita državi. Rast kredita u 2012. godini zabilježen je samo kod sektora države, dok su krediti stanovništvu i poduzećima, koji zajedno sudjeluju s 81,8% u ukupnim bankovnim kreditima, zabilježili smanjenje. Tako je najveći doprinos smanjenju ukupnih bankovnih kredita u 2012. godini došao od kredita poduzećima, koji su smanjeni 13,0% u usporedbi s 2011. godinom. Krediti stanovništvu smanjeni su 1,6% u 2012. godini. Pritom su stambeni krediti, koji sudjeluju sa 46,8% u ukupnim kreditima stanovništvu, zabilježili smanjenje od 0,7%, dok je pad kredita stanovništvu isključujući stambene kredite iznosio 2,4%. Krediti poslovnih banaka središnjoj državi porasli su 25,6% u 2012. godini.

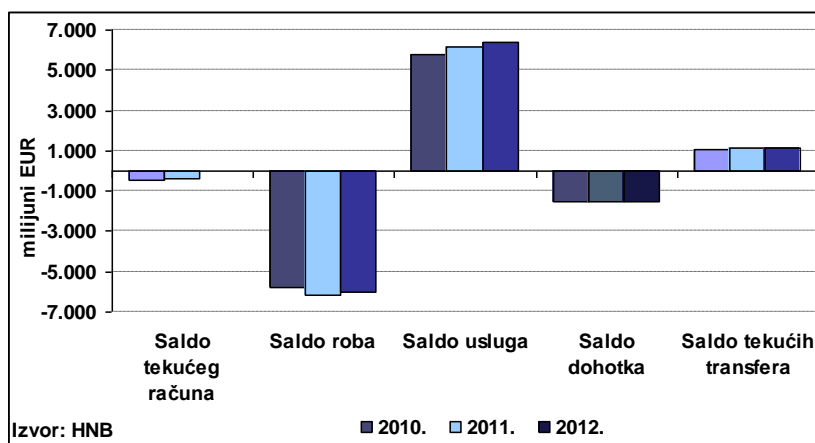
Ukupni kunski i devizni štedni i oročeni depoziti kod poslovnih banaka porasli su u 2012. godini 6,8 milijardi kuna ili 3,7% u usporedbi s 2011. što je ubrzanje od 1,6 postotnih bodova u usporedbi s godinom ranije. Rast ukupnih depozita proizašao je iz porasta deviznih depozita, dok su kunski depoziti smanjeni, a na povećanje ukupnih depozita prvenstveno je utjecao rast depozita stanovništva. Rast domaćih depozita i smanjena kreditna aktivnost omogućili su poslovnim bankama da slobodna sredstva iskoriste za razduživanje prema inozemstvu, što je rezultiralo poboljšanjem njihove neto inozemne pozicije.

3. Međunarodni sektor

Tijekom 2012. godine nastavljeno je smanjenje neravnoteža na tekućem računu platne bilance.³ Saldo tekućeg računa bilance plaćanja zabilježio je suficit od 35 milijuna eura što predstavlja 0,1% BDP-a. Tome je najviše pridonijelo povećanje pozitivnog salda na računu usluga za 206 milijuna eura ili 3,3% u usporedbi s 2011. godinom. Najznačajnija stavka računa usluga, prihodi od turizma, ostvareni su na razini od 6,8 milijardi eura u 2012. godini te su zabilježili rast od 3,2% u usporedbi s 2011. godinom. Osim toga, negativan saldo na računu roba je smanjen za 128 milijuna eura, odnosno 2,1%, što je proizašlo iz smanjenja rashoda za robe (-0,7%) te neznatnog rasta prihoda od roba (0,1%). Deficit na računu dohotka smanjen je tijekom 2012. godine za 64 milijuna eura ili 4,1%, dok je višak na računu tekućih transfera povećan za 23 milijuna eura ili 2,0%. Pokrivenost uvoza roba i usluga njihovim izvozom iznosila je 101,9%, što je za 1,7 postotnih bodova više nego u 2011. godini.

³ Podaci o bilanci plaćanja za 2012. godinu su preliminarni.

Grafikon 3. Tekući račun bilance plaćanja

Neto priljevi inozemnog kapitala bili su izrazito skromni tijekom 2012. godine. Na financijskom računu bilance plaćanja zabilježen je neto priljev od 0,4 milijarde eura. Priljev neto izravnih ulaganja iznosio je 1,1 milijardu eura. Na računu portfeljnih ulaganja zabilježeno je 1,9 milijardi eura, što je proizašlo iz izdanja obveznica države te nekoliko poduzeća. Suprotno tome, na računu ostalih ulaganja neto odljevi kapitala iznosili su 2,6 milijardi eura, čemu je najviše pridonijelo razduživanje banaka. Neto greške i propusti iznosili su -433 milijuna eura u 2012. godini, dok su međunarodne pričuve povećane za 46 milijuna eura.

Ukupni inozemni dug je iznosio 44,9 milijardi eura krajem 2012. godine. Izraženo u postotku BDP-a, inozemni dug je činio 102,3% BDP-a krajem 2012. godine, što je za 0,7 postotnih bodova manje u odnosu na 2011. U 2012. godini zabilježeno je smanjenje inozemnog duga od 798 milijuna eura ili 1,7%. Pritom je smanjenje inozemnog duga zabilježeno kod banaka (-2,2 milijarde eura) i ostalih domaćih sektora⁴ (-439 milijuna eura), dok je povećan dug vlasnički povezanih poduzeća putem inozemnih izravnih ulaganja (za 543 milijuna eura) i države (za 1,3 milijarde eura). Promatrajući strukturu inozemnog duga, najveći udio u ukupnom inozemnom dugu RH krajem 2012. godine imali su ostali domaći sektori (43,9%), a slijede banke (20,9%), država (18,6%) te dug nastao temeljem inozemnih izravnih ulaganja (16,6%).

Prosječni tečaj kune prema euru iznosio je 7,52 HRK/EUR u 2012. godini, čime je u usporedbi s prethodnom godinom zabilježio deprecijaciju od 1,1%. Deprecijacijske pritiske na tečaj kune prema euru koji su se javili u prvoj polovici godine središnja je banka stabilizirala deviznim intervencijama te povećanjem stope obvezne pričuve banaka s 14% na 15% u siječnju. Međutim, u travnju je ponovno smanjena stopa obvezne pričuve banaka s 15% na 13,5%, čime se nastojalo djelovati na poslovne banke da, u suradnji s HBOR-om, ova sredstva, pod povoljnijim uvjetima od tržišnih, usmjere u poticanje gospodarskog oporavka. U trećem tromjesečju 2012. javili su se uobičajeni aprecijacijski pritisci na tečaj domaće valute potaknuti sezonskim smanjenjem kunske likvidnosti, pa je središnja banka intervenirala na deviznom tržištu otkupljujući eure. U posljednjem tromjesečju zabilježeni su blagi deprecijacijski pritisci zbog sezonskog deficita tekućeg računa platne bilance.

⁴ Ostali domaći sektori prikazuju dugove ostalih bankarskih institucija, nebankarskih financijskih institucija (uključujući HBOR), trgovačkih društava, neprofitnih institucija i stanovništva, uključujući obrtnike.